

Obsah

O AUTORECH 13

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ 14

ÚVODNÍ SLOVO PROFESORA GEORGE J. STALLERA 16

POZNÁMKY K PŘEKLADU 17

PŘEDMLUVA 19

Obsah učebnice je jednoduchý 19

Méně je více 20

Ekonomie v přirozeném světě 20

Aktivní studium 21

Moderní mikroekonomie je důkladně vysvětlena 21

Důraz klade na makroekonomii 22

Kapitoly z mikroekonomie 23

Kapitoly z makroekonomie 24

Výzva 24

Poděkování 25

I. ÚVOD

1.

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ 29

① **Ekonomie znamená volbu ve světě vzácnosti 29**

Aplikace pravidla porovnání nákladů a prospěchu 31

Prahové ceny 31

Ekonomický přebytek 32

② **Náklady příležitosti 32**

Úloha ekonomických modelů 33

V jakém rozsahu máme danou činnost vykonávat? 34

Racionalita a nedokonalá rozhodnutí 34

Porovnání nákladů a prospěchu graficky 36

③ **Makroekonomie a mikroekonomie 38**

Filozofie této učebnice 38

Príklady ze života 39

DODATEK K 1. KAPITOLE

JAK PRACOVAT S ROVNICEMI, GRAFY A TABULKAMI 46

Sestavení rovnice ze slovního popisu 46

Rovnice přímky v grafickém vyjádření 47

Sestavení rovnice přímky z grafu 48

Změny průsečíku se svislou osou a směrnicí 49

Sestavení rovnice a sestrojení grafu z tabulky 50

2.

ÚSKALÍ ROZHODOVACÍH PROCESŮ 53

První úskalí: opomíjení nákladů příležitosti 53

Rozpoznání správné alternativy 54

Časová hodnota peněz 54

Druhé úskalí: zahrnování utopených nákladů 57

Třetí úskalí: nepochopení rozdílu mezi průměrnými a mezními hodnotami 60

Jen mezní náklady a prospěch jsou relevantní 60

Fixní a variabilní náklady 63

3.

KOMPARATIVNÍ VÝHODA – ZÁKLAD SMĚNY 69

Směna a náklady příležitosti 69

Princip komparativních výhod 70

Zdroje komparativních výhod 73

Komparativní výhoda a výrobní možnosti 74

Výrobní možnosti v ekonomice s jedním pracovníkem 75

Faktory ovlivňující křivku výrobních možností 77

Výrobní možnosti v ekonomice se dvěma pracovníky 78

Jak moc je specializace důležitá? 80

Křivka výrobních možností ekonomiky s mnoha pracovníky 83

Komparativní výhody a mezinárodní obchod 84

Má z obchodu prospěch opravdu každý? 86

4.

ÚVOD DO TÉMATA POPTÁVKY A NABÍDKY 93

④ **Co, jak a pro koho? Centrální plánování nebo trh? 94**

Trhy a ceny 95

Nabídková křivka 96

Poptávková křivka 97

⑤ **Tržní rovnováha 98**

Vracíme se k regulaci nájemného 100

Cenová regulace hamburgerů? 103

Trhy a blahobyt společnosti 104

„Peníze na stole“ 104

Výhodné pro jednoho, nevýhodné pro všechny 105

Jak předpovídat vysvětlit změny cen a množství 106

Posuny nabídkové křivky 107

Změny poptávky 109

Čtyři jednoduchá pravidla 112

II. KONKURENCE A NEVIDITELNÁ RUKA TRHU

5.

POPTÁVKA: VÝNOSOVÁ STRANA TRHU 121

Potřeby, chtění a zákon poptávky 122

Jak se chtění přemění v poptávku 123

Užitek jako měřítko toho, co chceme získat 123

Rozdělení fixního příjmu mezi dva výrobky 126

Pravidlo racionálního utrácení 127

Jak příjem a ceny substitutů ovlivňují poptávku 129

Použití pravidla racionálního utrácení 130

Substituce v praktickém životě 130

Rozdíly v příjmech 132

Jak rozložení příjmu ovlivňuje poptávku 132

Individuální a tržní poptávkové křivky 134

Grafické sčítání údajů na vodorovných osách 134

Poptávková křivka ve tvaru přímky 135

Celkové výdaje 136

Cenová elasticita poptávky 139

Elasticita a celkové výdaje 140

Faktory určující cenovou elasticitu poptávky 141

Výpočet cenové elasticity 142

Při pohybu po poptávkové křivce ve tvaru přímky se cenová elasticita mění 143

Příjmová elasticita poptávky a křížová elasticita poptávky 144

Dva zvláštní případy 144

Odkud se berou chtění? 145

6.

DOKONALE KONKURENČNÍ NABÍDKA: NÁKLADOVÁ STRANA TRHU 151

Zamyšlení nad nabídkou 151

Firmy maximizující zisk a dokonale konkurenční trhy 155

Maximalizace zisku 155

Poptávková křivka a dokonale konkurenční firma 155

Produkce v krátkém období 156

Při jakém objemu produkce je zisk maximální? 157

Cena se rovná mezním nákladům: pravidlo, které prodávající používá pro nabídku 159

Poznámka o podmínce pro začátek firmy 159

Grafické znázornění mezních nákladů 160

Zákon nabídky 161

Ještě jednou činitele určující nabídku 162

Technologie 162

Ceny vstupů 163

Počet dodavatelů 163

Očekávání 163

Změny cen ostatních výrobců 163

Uplatnění teorie nabídky 163

Cenová elasticita nabídky 166

Definice a výpočet elasticity nabídky 166

Činitel určující elasticitu nabídky 169

Jedinečné a nezbytné vstupy: kritický faktor nabídky 170

Odvození nabídkových křivek z křivky výrobních možností 171

7.

EFEKТИVITA A SMĚNA 179

Tržní rovnováha a efektivita 180

Ekonomický přebytek 183

Výpočet ekonomického přebytku 183

Efektivita není jediným cílem 186

Proč by měla být efektivita prvořadým cílem? 187

Kolik nás stojí cenové regulace? 187

Cenové stropy 187

Cenové podlahy 191

Vládní nařízení podle principu „kdo dřív přijde, ten dřív mele“ 193

Daně a efektivita 196

Kdo ve skutečnosti platí daně uvalené na prodávající? 196

Jak ovlivňuje ekonomický přebytek daň uvalená na prodávajícího? 198

Daně, elasticita a efektivita 200

Daně, externí náklady a efektivita 202

8.

HONBA ZA ZISKEM A NEVIDITELNÁ RUKA TRHU 209

Klíčová role ekonomického zisku 209

Tři formy zisku 209

Jaký vliv mají tržní sily na ekonomický zisk? 214

Teorie neviditelné ruky trhu 216

Dvě funkce ceny 216

Proč je důležité, aby byly vstup na trh a jeho opuštění volné? 217

Ekonomická renta a ekonomický zisk 218

Jak ovlivňuje výši ekonomického zisku inovace, které snižují náklady? 219

Neviditelná ruka trhu v akci 220

Neviditelná ruka na regulovaném trhu 220

Neviditelná ruka trhu v programech boje proti chudobě 222

Neviditelná ruka na akciovém trhu 222

Rozdíl mezi rovnováhou a společenským optimem 226

Na stole již neleží žádné nevyužité peníze 226

Výhodné pro jednoho, nevýhodné pro všechny 226

**MONOPOL A JINÉ FORMY NEDOKONALÉ
KONKURENCE 235**
Nedokonalá konkurence 235

- Různé formy nedokonalé konkurence 235
- Podstatný rozdíl mezi firmami na dokonale a nedokonale konkurenčních trzích 236

Čtyři zdroje tržní sily 237

- Výlučné ovládání významných vstupů 237
- Úspory z rozsahu (přirozené monopoly) 237
- Patenty 237
- Státní licence a koncese 237
- Úspory z rozsahu výroby a význam fixních nákladů 238

Maximalizace zisku monopolu 241

- Pravidlo pro firmu v dokonale konkurenci (stručný přehled) 241
- Mezní příjem monopolu 242
- Pravidlo pro maximalizaci zisku monopolu 244

Proč neviditelná ruka trhu v monopolním prostředí selhává 246**Slevy pomáhají rozšířit trh 248**

- Cenová diskriminace 248
- Jak ovlivňuje cenovou diskriminace objem výroby 249
- Překážková metoda cenové diskriminace 251
- Je překážková metoda efektivní? 253
- Příklady překážkové metody 254

STRATEGICKÉ MYŠLENÍ 261**Teorie her 261**

- Hra má tři prvky 261
- Nashova rovnováha 262

Věžnovo dilema 264

- Původní věžnovo dilema 264
- Nedokonale konkurenční firmy a věžnovo dilema 265
- Věžnovo dilema v každodenním životě 267

Hry, v nichž hraje roli správné načasování 269

- Výjednávací hra s ultimátem 269
- Vérohodné hrozby a sliby 271
- Problém závazku 274
- Strategická úloha preferencí 275
- Jsou lidé v podstatě sociální 276
- Preference jako řešení problému závazku 277

Externí náklady a výnosy 283

- Jak ovlivňují externality alokaci zdrojů 283
- Grafické zobrazení externalit 284
- Coaseho teorém 285
- Externality řeší zákoně normy 288
- Optimální množství negativních externalit není nulové 289

Vlastnická práva a tragédie společného vlastnictví 290

- Neocentinelné zdroje 290
- Efekt soukromého vlastnictví 292
- Kdy je soukromé vlastnictví nepraktické 293

Poziční externality 295

- Výnosy závislé na relativním výkonu 295
- Poziční závody ve zbrojení 296
- Dohody o omezení pozičních závodů ve zbrojení 297
- Společenská pravidla jako dohody o omezení pozičních závodů ve zbrojení 298

Jak prostředník přidává hodnotu 305**Optimální množství informací 307**

- Porovnání prospěchu a nákladů 307
- Problém „černého pasažéra“ 307
- Dvě vodítka pro racionalní hledání 309
- Hledání jako hra 310
- Závazek při nákladném hledání 311

Asymetrické informace 312

- Model „trpkých jablek“ 312
- Dívčího hrdinství při obchodování 314
- Zásada nákladného paděláni 314
- Okázalá spotřeba jako znak schopnosti 315
- Statistická diskriminace 316
- Negativní výběr 318
- Mizející politické rozepře 318

Které faktory ovlivňují mzdy na konkurenčním trhu práce? 325

- Monopson – jediný zaměstnavatel na trhu práce 328
- Rovnováha na trhu práce 331
- Cím se dají vysvětlit rozdíly v příjmech 333
- Theorie lidského kapitálu 333

Odbory	334
Trh, kde vítěz bere vše	336
Kompenzační úloha rozdílu ve mzdách	339
Diskriminace na trhu práce	342
Diskriminace zaměstnavatelem	343
Jiné formy diskriminace	343
Další příčiny rozdílu ve mzdách	343
Stanovení mezd podle hodnoty práce je nákladné	344

14.

EKONOMIKA VEŘEJNÉHO SEKTORU 353

Vládní politika vůči přirozeným monopolům	353
Státní vlastnictví a řízení	354
Státní regulace přirozených monopolů	354
Výběrová řízení pro přirozené monopoly	355
Protimonopolní zákony	355
Stanovení ceny veřejných služeb na bázi mezních nákladů	356
Zajištění zdravotnických služeb	359
Aplikace principu porovnání nákladů a prospečnu	360
Hledáme řešení	361
Sdružení na podporu zdraví	362
Placení zdravotního pojištění	363
Ekologická opatření	365
Zdanění emisí	365
Dražení emisních práv	367
Bezpečnost práce	368
Omezování kriminality	372
Legalizace hazardních her	374

15.

VEŘEJNÉ STATKY A DANĚ 379

Stát zajišťuje veřejné statky	379
Veřejný statek a soukromý statek	379
Úhrada za veřejné statky	381
Optimální výš výrobců statků	384
Křivka poptávky po veřejných statcích	384
Zajistování veřejných statků soukromým sektorem	386
Další funkce státu	389
Externality a vlastnická práva	389
Jaké pravomoci by měly mít jednotlivé úrovně státní správy?	389
Z čeho pramení neefektivnost při rozhodování politiků	390
Vládní subvence místním úřadům za jejich politickou podporu	390
Soutěžení o výhodu	392
Měla by se vláda nechat vyhladovět?	394
Co by se mělo dát?	395

16.

PŘEROZDĚLOVÁNÍ DŮCHODŮ 403

Nerovnost příjmů a výdaje spotřebitelů – současné trendy	403
Morální obavy vyvolané nerovností důchodů	405
Spravedlnost jako rovnost předčitostí	406
Utilitariánské tvrzení	407
Psychologické náklady nerovnosti	407
Praktické problémy vyvolané chudobou a nerovností důchodů	408
Vliv chudoby na ty, kdo nejsou chudí	409
Vliv rostoucích rozdílů mezi důchody na střední vrstvu	409
Způsoby přerozdrolování důchodů	411
Minimální mzda	411
Přijmový daňový kredit	412
Sociální dávky a nepeněžní transfery	414
Záporná daň z příjmu	415
Veřejné práce pro chudé	416
Kombinace metod	416
Má sociální podpora zajišťovat stát nebo federální vláda?	417
Je pro financování příjmové podpůrných programů přednější spravedlnost nebo efektivita?	419
Protichůdné vlivy na motivaci	419
Daňový systém a volba zaměstnání	420
Progresivní spotřební daň?	424
Dilema zákonodárce	425
Přerozdrolování a analýza nákladů a prospečnu	426

V.

MAKROEKONOMIE – POJMY A ČÍSLA

17.

MAKROEKONOMIE (EKONOMIKA Z PTAČÍ PERSPEKTIVY) 433

Hlavní makroekonomická téma	434
Ekonomický růst a životní úroveň	434
Produktivita	436
Recese a expanze	437
Nezaměstnanost	437
Inflace	438
Vzájemné ekonomické vztahy zemí	439
Makroekonomická politika	441
Typy makroekonomické politiky	441
Pozitivní a normativní analýza makroekonomické politiky	441
Agregace	443
Studium makroekonomie: stručný přehled	445

MĚŘENÍ EKONOMICKÉ AKTIVITY: HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A NEZAMĚSTNANOST 449

EKONOMIKA V DLOUHÉM ODBOBI

- Hrubý domácí produkt – měřítko produkce celé ekonomiky 450
 Tržní hodnota 450
 Finální statky 452
 Tržní hodnoty vyrobené v zemi za dané časové období 454
- Měření HDP vydajovou metodou 455
 HDP jako součet důchodu 458
 Nominační a reálný HDP 459
 Reálný HDP neznamená ekonomický blahobyt 461
 Volný čas 461
 Mimotřížní ekonomické činnosti 462
 Kvalita životního prostředí a vyčerpání přírodních zdrojů 462
 Kvalita života 463
 Chudoba a ekonomická nerovnost 463
- HDP** přece jen souvisí s ekonomickým blahobystem 463
 Dostupnost hmotných statků 464
 Zdraví a vzdělání 464
- Míra nezaměstnanosti** 465
 Měření nezaměstnanosti 466
 Náklady vyvolané nezaměstnaností 467
 Délka nezaměstnanosti 468
 Míra nezaměstnanosti a „opravdová“ nezaměstnanost 468

MĚŘENÍ CENOVÉ HLADINY A INFLACE 473

- Klíče v měření měny a inflace 473
 VI. EKONOMIKA V DLOUHÉM ODBOBI
 20. EKONOMICKÝ RŮST, PRODUKTIVITA A ŽIVOTNÍ ÚROVĚN 497
- Pozoruhodný růst životní úrovně 498
 Záleží i na „malých“ rozdílech v tempu růstu 499
 Jak země bohatnou? Klíčová role produktivity práce 500
 Které faktory ovlivňují produktivitu práce? 502
 Lidský kapitál 502
 Fyzický kapitál 504
 Půda a jiné přírodní zdroje 506
 Technologie 506
 Podnikatelské a manažerské schopnosti 507
 Politické a právní prostředí 508
- Růst produktivity na celém světě se zpomaluje (anebo znova ožívá) 510
 Náklady vyvolané ekonomickým růstem 511
 Jak podpořit ekonomický růst 512
 Zvyšování lidského kapitálu 513
 Podpora úspor a investic 513
 Podpora výzkumu a vývoje 513
 Právní a politické prostředí 514
 Je ekonomický růst v nejchudších zemích odlišný? 514
- Existují nějaké meze růstu? 514

TRH PRÁCE A NEZAMĚSTNANOST V MODERNÍM HOSPODÁŘSTVÍ 521

- Index spotřebitelských cen: měření cenové hladiny 473
 Inflace 475
 Vyloučení vlivu inflace 476
 Operace s nominálními hodnotami 477
 Udržení kupní síly pomocí indexace 478
- Měří CPI „opravdovou“ inflaci? 480
 Jaké náklady vyvolává inflace (není to tak, jak si myslíte) 482
 Skutečné náklady vyvolané inflací 482
 Náklady na „osoupané podrážky“ 482
 „Šum“ v cenovém systému 483
 Deformace daňového systému 483
 Neočekávané přerozdělení bohatství 484
 Narušení dlouhodobých plánů 485
- Hyperinflace** 486
Inflace a úrokové míry 486
 Inflace a reálná úroková míra 486
 Fisherový efekt 489

21.
 Pět důležitých trendů na trhu práce 521
 Trendy ve vývoji reálných mezd 522
 Trendy v zaměstnanosti a nezaměstnanosti 522
Nabídka a poptávka na trhu práce 523
 Mzdová a poptávková po práci 523
 Změny v poptávce po práci 525
 Nabídka práce 528
 Změny v nabídce práce 529
- Vysvětlení trendů ve vývoji reálných mezd a zaměstnanosti 530
 Mzdová nerovnost se zvyšuje – vliv globalizace 532
 Mzdová nerovnost se zvyšuje – vliv technického pokroku 534
- Nezaměstnanost** 536
 Typy nezaměstnanosti a náklady, které vytvárají 537
 Co brání plné zaměstnanosti 538

Úspory a bohatství 550

Stav a tok 551

Kapitálové výnosy a ztráty 552

Proč lidé sporí? 554

Úspory a reálná úroková míra 555

Úspory, sebeovládání a demonstrativní efekt 557

Národní úspory a jejich složky 559

Jak měříme národní úspory 559

Soukromé a veřejné úspory – dvě složky národních úspor 560

Veřejné úspory a státní rozpočet 562

Jsou nízké úspory domácností problémem? 563

Investice a tvorba kapitálu 564**Úspory, investice a finanční trhy 566****Finanční systém a alokace úspor na produktivní účely 574**

Bankovní soustava 574

Dluhopisy a akcie 576

Dluhopisové trhy, akciové trhy a alokace úspor 579**Peníze jsou zvláštním finančním aktivem 581**

Peníze a jejich použití 581

Jak se měří peněžní zásoba 583

Obchodní banky a vytváření peněz 584

Nabídka peněz tvořená penězi v hotovosti i na účtech 587

Federální rezervní systém 588

Historie a struktura Federálního rezervního systému 589

Nabídka peněz v ekonomice – operace na volném trhu 590

Nabídka peněz v ekonomice – útvěrové okno 591

Nabídka peněz – změna požadovaných rezerv 591

Úloha Fedu při stabilizaci finančních trhů:

bankovní panika 591

Recese a expanze 602**Charakteristika krátkodobých výkyvů 604****Měření krátkodobých výkyvů: produkční mezera a cyklická nezaměstnanost 605****Potenciální produkt a produkčnímezera 606**

Přirozená míra nezaměstnanosti a cyklická nezaměstnanost 608

Okunův zákon 609

Proč ekonomiky v krátkém období kolísají? Stručné zdůvodnění a názorný příklad 611**Základní keynesiánský model 618**

Dva důležité předpoklady základního keynesiánského modelu 619

Agregátní poptávka 620

Plánovaná a skutečná výdaje 620

Jak určit agregátní poptávku: spotřební funkce 621

Agregátní poptávka a objem výroby 623

Rovnovážná produkcí v krátkém období 625

Agregátní poptávka a produkčnímezera 629

Multiplikátor 632

Stabilizace agregátní poptávky: role fiskální politiky 634

Vládní nákupy a agregátní poptávka 635

Daně, transferové platby a agregátní poptávka 638

Fiskální politika jako stabilizační nástroj:

dvě výhrady 640

DODATEK K 25. KAPITOLE**ALGEBRAICKÉ ŘEŠENÍ ZÁKLADNÍHO KEYNESIÁNSKÉHO MODELU 648****STABILIZACE AGREGÁTNÍ POPTÁVKY:****ÚLOHA FEDERÁLNÍHO REZERVNÍHO SYSTÉMU 651****Federální rezervní systém a úrokové míry 651**

Poptávka po penězích 652

Makroekonomické faktory, které ovlivňují poptávku po penězích 654

Křivka poptávky po penězích 655

Nabídka peněz a rovnováha na trhu peněz 658

Jak Fed řídí nominální úrokovou míru 659

Může Fed řídit reálnou úrokovou míru? 662

Vliv opatření Federálního rezervního systému

na ekonomiku 664

Agregátní poptávka a reálná úroková míra 664

Fed bojuje s recesí 666

Fed bojuje s inflací 668

Funkce vyjadřující politiku Federálního rezervního systému jako reakci na ekonomickou situaci 670

Je monetární politika umění nebo věda? 673

DODATEK K 26. KAPITOLE
MONETÁRNÍ POLITIKA V ZÁKLADNÍM KEYNESIÁNSKÉM
MODELU 679

ROBERT H. FRANK

27.

INFLACE, AGREGÁTNÍ POPTÁVKA A AGREGÁTNÍ
NABÍDKA 681

Agregátní poptávka a inflace 682

- Inflace, Fed a agregátní poptávka 682
- Další důvody, proč křivka aggregátní poptávky klesá 685
- Posuny křivky aggregátní poptávky 685
- Posuny křivky a pohyb po křivce aggregátní poptávky 689

Inflace a aggregátní nabídka 690

- Setrvačnost inflace 690
 - Produkční mezera a inflace 692
 - Graf aggregátní poptávky a aggregátní nabídky 693
 - Ekonomika má samoregulační schopnost 695
- Příčiny inflace 697**
- Nadměrná aggregátní poptávka 697
 - Inflační šoky 699
 - Potenciální produkt pod vlivem šoků 701
- Inflace pod kontrolou 702**

DODATEK K 27. KAPITOLE

**ALGEBRAICKÉ VYJÁDŘENÍ AGREGÁTNÍ POPTÁVKY
A AGREGÁTNÍ NABÍDKY 713**

- Křivka aggregátní poptávky 713
- Posuny křivky aggregátní poptávky 714
- Rovnováha v krátkém období 714
- Rovnováha v dlouhém období 714

VIII.

MEZINÁRODNÍ EKONOMIKA

28.

MEZINÁRODNÍ OBCHOD A KAPITÁLOVÉ TOKY 719

- Obchod je založen na komparativních výhodách 720
- Výrobni a spotřební možnosti a prospěch z obchodu 720

Křivka výrobních možností se dvěma pracovníky

(opakování) 720

Křivka výrobních možností ekonomiky s mnoha pracovníky 722

Mezinárodní obchod a spotřební možnosti zemí 724

Vliv mezinárodního obchodu na nabídku a poptávku 729

Vítězová a poražená v mezinárodním obchodu 731

Ochranařská politika, cla a kvóty 732

Ochranařství je neefektivní 737

Kapitálové toky a obchodní bilance 738

Vzájemná vazba obchodní bilance a kapitálových toků 739

Činitel určující mezinárodní kapitálové toky 740

Úspory, investice a příflív kapitálu 741

Míra úspor a schodek obchodní bilance 743

29.

MĚNOVÉ KURZY A OTEVŘENÁ EKONOMIKA 751

Měnový kurz 752

Nominální měnový kurz 752

Pohyblivý a pevný měnový kurz 754

Reálný měnový kurz 754

Co určuje měnový kurz? 757

Jednoduchá teorie měnového kurzu: parita kupní síly 757

Teorie parity kupní síly má slabiny 759

Nabídka a poptávka jako determinanty měnového kurzu 760

Změny v nabídce dolaru 761

Změny v poptávce po dolarech 763

Monetární politika a měnový kurz 763

Měnový kurz jako nástroj monetární politiky 764

Pevný měnový kurz 765

Na co se váže pevný měnový kurz? 765

Spekulativní útoky na měnu 768

Monetární politika a pevný měnový kurz 769

Má mít země pevný nebo pohyblivý měnový kurz? 774

SLOVNÍK POJMŮ 781

REJSTŘÍK 793

